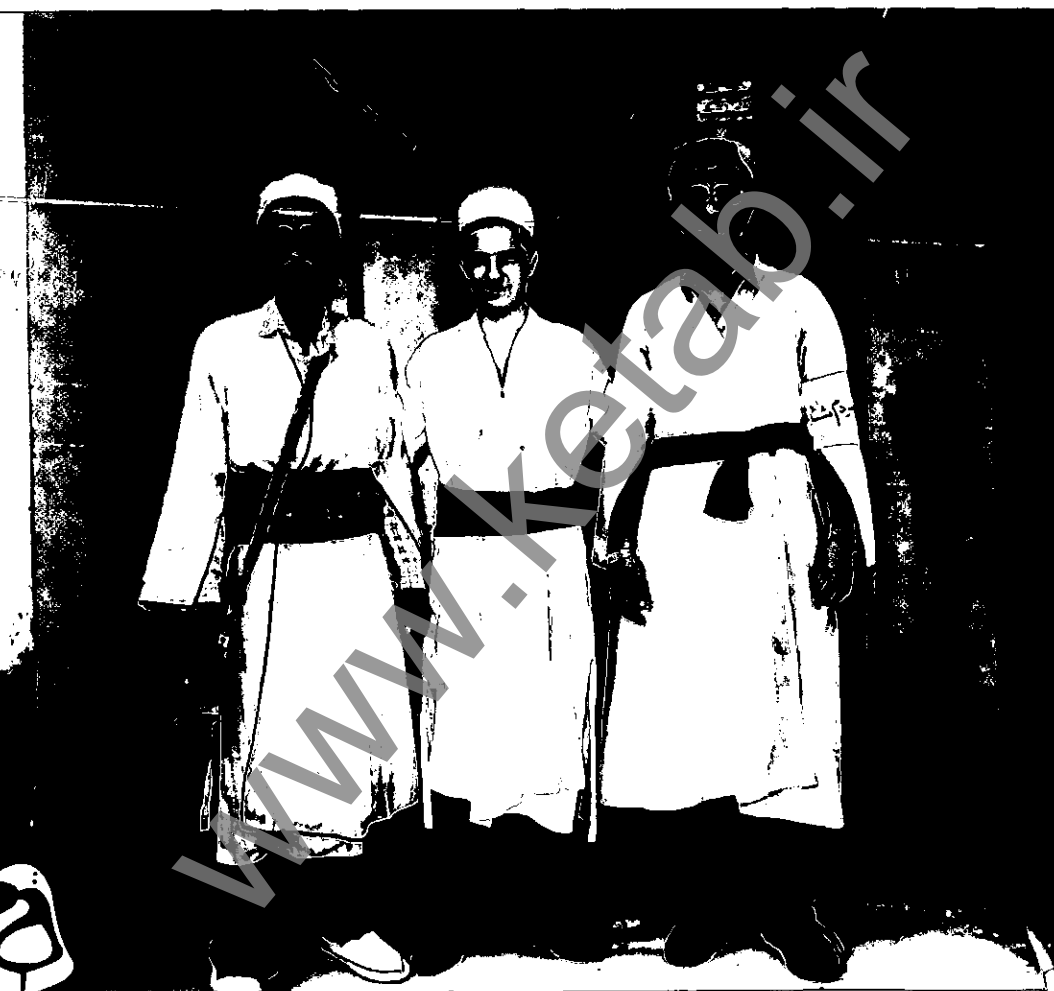


مردم شناسی:

# پوشش و زیور آلات مردان و زنان اوز



نویسندگان: حمیرا نامدار - فائزه طیوری - الهه مرادی



عنوان و نام پدید آور: پوشش و زیورآلات مردان و زنان اوز / حمیرا نامدار، فائزه طیوری، الهه مرادی

مشخصات نشر: تهران، پیروز، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۷۱ ص مصور ( رنگی )

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۲۹-۱۳-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: پوشاک محلی - ایران - اوز

موضوع: زیورهای ایرانی

شناسه افزوده: طیوری، فایزه، ۱۳۶۶

شناسه افزوده: مرادی، الهه، ۱۳۶۷

رده بندی کنگره: ۴۱۳۹۱ م ۲ / ۱۴۲۰ GT

رده بندی دیویی: ۳۹۱ / ۰۱۵۵۶۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۸۱۸۵۲

عنوان کتاب:

پوشش و زیورآلات مردان و زنان اوز

مولفین:

حمیرا نامدار، فائزه طیوری، الهه مرادی

ناشر:

انتشارات پیروز ۱۳۹۱

موضوع:

پوشاک محلی - ایران - اوز

موضوع:

زیورهای ایرانی

قطع:

وزیری

نوبت چاپ:

اول

سال چاپ:

۱۳۹۱

تیراژ:

۳۰۰۰

شابک:

ISBN : 978-600-6429-13-7

قیمت:

۱۰۰۰۰ تومان

مژده مختاریان

طراحی و صفحه آرایی:

لیتوگرافی، چاپ، صحافی:

مجمع چاپ کوثر لارستان ۳۳۳۶۳۳۰ - ۷۸۱

فانوس دل را بر سقف زمان بیاویز تا که انسان ها  
یکدیگر را دوست داشته باشند و انسان بخاطر انسان  
زیست کند.

تقدیم به همه عزیزانی که کتاب رفیق و راهنمای آنهاست

«توماچ هنری»

www.ketab.ir

## مقدمه

به طور کلی هر اجتماعی دارای فرهنگ رسمی و مکتوب است. مسلماً در همان اجتماع فرهنگ عامیانه وجود دارد. این فرهنگ معمولاً سینه به سینه نقل شده و به نسل بعد می رسد. فرهنگ عامیانه دانشی است از پدران به فرزندان و از آنان به نوادگان منتقل می شود. چون فرهنگ عامیانه درست نقطه مقابل ادب و رسمی و مکتوب است. آنچه امروزه ما از فرهنگ مردمانمان در دست داریم از طریق روند انتقال فرهنگ عامیانه به ما رسیده است. اما امروزه به دلایل بسیار نمی توان امید داشت که فرهنگ مردم به همین ط ساده و به نسل های آینده انتقال یابد. زیرا بسیاری از عوامل از جمله هجوم رسانه های گروهی مانند رادیو، تلویزیون، ویدئو، مطبوعات، ماهواره، تلفن و... و از سوی دیگر مهاجرت ها و نفوذهای فرهنگهای بیگانه بین بردن فرهنگ اصیل مردم دخالت داشته و بطور کلی مسائل زندگی صنعتی و مدرن امروز دست به دود هم داده تا ارتباط معنوی انسان دوران کنونی را با گذشته خویش منقطع و دور سازد.

با این مقدمه به خرات می توان گفت: پس باید آنچه را تا همین لحظه از دستبرد حوادث و سوانح در مانده و وجود دارند و یا در فرهنگ نابودی هستند را قبل از اینکه به نابودی کامل کشیده شوند، ثبت و ضبط و از آنها نوشته ای معتبر به جا بگذاریم. این کار کمترین دینی است که بر گردن افراد دلسوز و علاقمند دارد و از آنجائیکه منطقه اوز دارای فرهنگ غنی معتبر در بین منطقه جنوب فارس را داراست و این فرهنگ یکی از افتخارات ما به شمار می رود لذا باید کوشید تا این میراث های بزرگ و ارزشمند را به نحو احسن گردآوری کرده و از گزند حوادث روزگار به نفع نسل های آینده محفوظ بداریم. لذا از زمانی که به سر دبیری نشریه عصر اوز قرار گرفته و در این رابطه با همکاران متعدد در ارتباط مستقیم بوده و با علاقمندان مراجعان بویژه بانوان به گفتگو نشستیم موضوع پوشش زنان و مردان در اوز به عنوان یکی از موارد بسیار این شهر مطرح شد و نشریه عصر اوز به عنوان کانون فرهنگی شهر اوز توانست با اقدامات فراوان مانند برگزاری نمایشگاهها، سمینارها، جشن ها و مراسم و مهمتر از همه با انتشار ماهنامه مطالب سعی در حفظ آثار فرهنگ یا فرهنگ عامیانه ( فولکور) منطقه کند. از آنجائیکه این نشریه علاوه بر رسالت حفظ نگهداری آثار مکتوب سعی در آموزش همکاران، علاقمندان و مراجعان نیز کرده است.

شاهد به بار نشستن این موضوع شدیم و سه تن از قدیمی ترین همکاران نشریه و کتابخانه بانو عصر اوز سه کردند با تحقیق و پژوهش میدانی ولی بسیار ظریف و دقیق موضوع پوشش زنان و مردان اوز را در جزء بر روی های کاری خویش قرار داده و بر روی آن به تفصیح پرداختند. خانم ها حمیرا نامدار، فائزه طیوری و الهه مرادی مراجعات مختلف به بزرگان و اهل فن در حدود ۲ سال کار تحقیقی خویش را ادامه دادند و برای اولین بار منطقه مقاله خود را تحت عنوان « پوشش زنان و مردان اوز » در اسفند ماه ۱۳۸۷ به سمینار لارشناسی حضور اساتید و بزرگان سراسر کشور در شهر لار تشکیل شد ارائه و نمره قبولی دریافت دارند.

این اقدام باعث گردید تا آنان در روند اجرای حفظ فرهنگ عامیانه بویژه نوع پوشش که هر کدام از اجزای تعریف کننده اوضاع اجتماعی، فرهنگی و جغرافیائی منطقه بوده است به تلاش و تکاپو بیشتر افتاده و با تکمیل جزوه و مقاله ارائه شده در سمینار لارشناسی اقدام به چاپ کتاب کنند.

گرچه باید به این مسئله توجه کنیم که انشای نا نوشته بی غلط است. ممکن است کتاب حاضر نیز خالی از نقص نباشد ولی بهر حال اقدام این سه علاقمند به امور فرهنگی، توانسته است این کمبود را جبران کرده تا شاید صاحبان ذوق و پیشکسوتان و عاشقان راستین فرهنگ مردم اوز دست به کار شده و کتابی کامل و جامع به رشته تحریر در آورند. چون دامنه علم فولکور بسیار وسیع است و می توان گفت که فرهنگ مردم به مجموعه دانستنی ها، آداب و رسوم معتقد است.

احساسات، عواطف، پوشش و آنچه که در زندگی مادی و معنوی و خصایص ذوقی و روحی مردم را در برمی گیرد گفته می شود. من از همکاران خوب و با ذوق سرکار خانمها: حمیرا نامدار، فائزه طیوری و الهه مرادی درخواست دارم در سایر زمینه ها نیز اقدام کرده و از خود یادگارهای شایسته و در خور ستایش به جای گذارند. با عنایت اینکه تمدن و استقلال جامعه با فرهنگ حاکم بر آن رابطه مستقیم داشته و دارد. پس باید از طریق حفظ و نگهداری و انتشار این فرهنگ که در حقیقت در حکم شناسنامه مردم اوز است باید کوشید تا با توانائی آنان و سایر علاقمندان بتوانیم به این مهم دست یابیم.



پائیز ۱۳۹۱ - احمد خضری سردبیر عصر اوز



## پیشگفتار:

بررسی ویژگی های اقلیمی ، اجتماعی ، فرهنگی و اقتصادی در قلمرو جغرافیائی ، بی شک اولین قدم در راه شناخت فرهنگ هر جامعه است. این بررسی ها باید دقیق و عمیق بوده و بطور عینی صورت پذیرد. منطقه اوز که در جنوب استان فارس واقع شده است. دارای فرهنگ عامیانه بسیار قوی است که دانستن و شناخت آن می تواند در برنامه ریزی ها و تصمیم گیریها موثر واقع شود. پوشش زنان و مردان در شهر اوز ویژگی خاص خودش را دارد. که در بررسی اجزاء این پوشش متوجه می شویم که پدران و مادران ما در گذشته به چه صورت مراسم را برگزار و انواع جشن ها و شادی ها و بویژه عروسی را با چه پوششی و چرا صورت می گرفته است؟ این پوشش ها نشان می دهد که مردم ما در گذشته با چه شهرها و کشورهایی در تماس بوده و یا در آنجا مشاغل و ساکن بوده اند. البته ما ادعا نداریم که نوشته ما کامل و خالی از نقصی است. ولی علاقمندی و کوشش ما سه نفر باعث گردید که برای اولین بار در جنوب فارس توانسته باشیم پوشش زنان و مردان را بطور مختصر مکتوب ساخته و برای آیندگانمان به یادگار گذاریم. و براین آرزویم که اندیشوران پویانده ، و نویسندگان پیشکسوت در برطرف کردن کاستی ها یاری کنند. بهر حال این جزوه برگ سبزی است تحفه ی درویش و لازم می دانیم از سر دبیر محترم ماهنامه عصر اوز آقای احمد خضری که ما را در این کار تشویق کرده و از تمامی دوستانی که در چاپ این کتاب ما را یاری نموده اند سپاسگزاری نمائیم. بدیهی است که اگر حمایت آنان نبود ما هم موفق به چاپ این مجموعه نمی شدیم.

از آنجا که پوشیدن لباس یک ضرورت است. هر کس این دین را نسبت به خویش احساس می کند که ظاهر خود را به خوش آیند ترین شکل ممکن به همانان عرضه کند. بنابراین پوشاک باید در رنگ و طرحی هنرمندانه، زیبا ، هماهنگ با شرایط محیط و باب روز باشد.

پوشاک از نیازهای اولیه و اساسی بشر محسوب می شود، درست مثل خوراک، مسکن، امنیت و امثال آن. پوشاک و سیر تحول آن در نظام اجتماعی ایران را می توان از جنبه های مختلفی بررسی کرد.

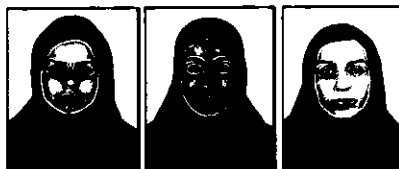
## از جمله:

- ۱- توصیف شکل و ظاهر لباس ها در دوره های مختلف تاریخ و پیدایش و پراختن سبکی خاص از پوشاک در میان اقوام و حکومت های گوناگون ایرانی.
- ۲- تأثیر محیط در شکل دهی به ظاهر و جنس پوشاک، از قبیل محیط های کوهستانی یا جلگه ای، آب و هوای سرد و خشک یا گرم و مرطوب، که در جغرافیای ایران زیاد به چشم می خورد.
- ۳- نقش طبقات اجتماعی و به طبع مشاغل و وظایف وابسته به آنها در شکل دهی به پوشاک، چنان که لباس جنگجویان، درباریان، روحانیان و پیشه وران از شرایط خاص وضع طبقاتی آنها تأثیر می گرفته است.



۴- نقش مراسم سنتی و فرهنگی نظیر مناسک مذهبی، جشن ها و سوگواری ها در انتخاب نوع و شکل و رنگ پوشاک.

اوز- پائیز ۱۳۹۱- حمیرا نامدار، فائزه طیوری و الهه مرادی



www.ketab.ir

فهرست مطالب :

|    |                                     |
|----|-------------------------------------|
| ۱۷ | فصل اول پوشاک مردان                 |
| ۱۸ | پوشاک مردان اوز                     |
| ۱۸ | پیراهن                              |
| ۱۹ | زیر پیراهنی یا گنج                  |
| ۱۹ | پیراهن رویی                         |
| ۱۹ | نیم تنه یا جلیقه ( جِلْمَقْ )       |
| ۱۹ | شلوار ( نِنْهَا )                   |
| ۱۹ | لباس محلی مردان اوز (( شال و قبا )) |
| ۲۰ | شال و قبا                           |
| ۲۱ | آر خالق                             |
| ۲۱ | لباس ساده                           |
| ۲۱ | چَکْ                                |
| ۲۳ | ماش                                 |
| ۲۳ | دَگَلْ                              |
| ۲۳ | شلوار                               |
| ۲۳ | حمایل                               |
| ۲۳ | پوشش سر ( عمامه یا دستار )          |
| ۲۴ | کلاه                                |
| ۲۴ | بند کمر                             |
| ۲۴ | مچ پیچ                              |
| ۲۵ | کفش (نعلین ، پوتین ، جوتی )         |
| ۲۵ | نعلین                               |
| ۲۶ | پوتین                               |
| ۲۶ | ملکی                                |
| ۲۸ | ب - زیور آلات مردان                 |





فصل دوم : پوشاک زنان

پوشاک زنان

الف - لباس عادی زنان اوز از زمان های گذشته تا به حال

پیراهن

انواع پیراهن ها در اوز

دورچین

کمرچین

چین چین

لباس گشاد

جام کوتاه

کندوره

بلوز دامن

شلوارها (نتتا) :

نتتای تی لیس

نتتای بندری

بادله ی

نیم بادله ی

نتتای ودویی

نتتای گشاد

نتتای خوسی

روسری (( بل ))

جَزی

بَل

اُرنی

دستمال (( روسری ))



|    |                                    |
|----|------------------------------------|
| ۳۶ | شِل (شال)                          |
| ۳۶ | چادر (شَمَد)                       |
| ۳۶ | چادر های مرسوم در اوز              |
| ۳۶ | چَدَر                              |
| ۳۷ | شَمَد بندری                        |
| ۳۷ | دوخت لباس در اوز                   |
| ۳۷ | کُرسِن خوشی                        |
| ۳۹ | کفش                                |
| ۳۹ | پاپوش های مورد استفاده زنان در اوز |
| ۳۹ | نعلین                              |
| ۳۹ | جورو                               |
| ۳۹ | سرپای                              |
| ۳۹ | جوتی                               |
| ۴۰ | ب . لباس رسمی زنان (عروس)          |
| ۴۰ | رخت گشاد                           |
| ۴۱ | کَرِباخی                           |
| ۴۲ | دستمال کَچ                         |
| ۴۲ | بَل                                |
| ۴۳ | تزئین بَل                          |
| ۴۴ | دستمال پیشانی                      |
| ۴۴ | جَام                               |
| ۴۵ | جام زیر کَر                        |
| ۴۵ | جام زری و جام گردگلی               |
| ۴۵ | شلوار ننتا                         |
| ۴۶ | بنددَم                             |



|    |                                     |
|----|-------------------------------------|
| ۴۶ | شُمد                                |
| ۴۷ | کفش عروس                            |
| ۴۷ | دستمال حنا                          |
| ۴۸ | اورنی                               |
| ۴۹ | زیورآلات عروس                       |
| ۴۹ | شیخب جولای                          |
| ۴۹ | جولاری                              |
| ۵۱ | شیخب                                |
| ۵۱ | ماهک یاتی چتری                      |
| ۵۲ | چمبر                                |
| ۵۲ | انگشتر چِگِنِ                       |
| ۵۲ | میلی                                |
| ۵۲ | ج - لباس مجلسی در فصل بهار و زمستان |
| ۵۲ | ار خالق                             |
| ۵۳ | سیدهری                              |
| ۵۵ | فصل سوم                             |
| ۵۵ | سیسمونی نوزادان                     |
| ۵۵ | لباس نوزاد                          |
| ۵۶ | قنداق                               |
| ۵۷ | پیشانی بند                          |
| ۵۷ | ناف بند                             |
| ۵۷ | مَش گر                              |
| ۵۷ | شنل نوزاد                           |
| ۵۸ | کَل چَکِ                            |



|    |                 |
|----|-----------------|
| ۵۸ | کای             |
| ۵۸ | ننی             |
| ۵۹ | پهن             |
| ۵۹ | چوگ             |
| ۶۰ | زبری            |
| ۶۰ | مورد            |
| ۶۰ | زیور آلات کودک  |
| ۶۰ | چش و گاش        |
| ۶۰ | دوراخ           |
| ۶۰ | زاغ و نمک       |
| ۶۱ | سرم             |
| ۶۱ | مهر             |
| ۶۱ | لباس ختنه سوران |
| ۶۳ | فصل چهار        |
| ۶۳ | کفن             |
| ۶۳ | کفن مردان       |
| ۶۳ | سپربند          |
| ۶۳ | شلوار           |
| ۶۴ | پیراهن          |
| ۶۴ | سلیم آخر        |
| ۶۴ | کلاه خوری       |
| ۶۴ | شال دور شکم     |
| ۶۴ | لانگ دور سر     |
| ۶۴ | روپند           |



|       |                        |
|-------|------------------------|
| ۶۴    | کفن زنان               |
| ۶۴    | سپربند                 |
| ۶۴    | شلوار                  |
| ۶۵    | سلیم آخر               |
| ۶۵    | پاپوش (پایبج)          |
| ۶۵    | مقنعه                  |
| ۶۵    | بله ی نماز (چادر نماز) |
| ۶۵    | پیشانی بند             |
| ۶۵    | روبند                  |
| ۶۶    | نکته پایانی            |
| ۶۷-۷۱ | تصاویر                 |

